

Джерела та література

1. Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: ВРУ, 1994-2020. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1063-13> (дата звернення 07.05.2020) – Назва з екрана.
2. Методичні рекомендації з організації роботи та ведення облікових документів експертно-перевірної комісії державного архіву/Держ. архів. служба України; авт. колектив: Марина Кузнецова, Ольга Чупис. Київ, 2019. 22 с.
3. Діловодство: Практичний посібник / С.В.Сельченкова. Київ:Інканабула, 2009, 480 с.
4. Експертиза цінності управлінських документів: науково-методичний посібник / С.В. Сельченкова, К.Т. Селіверстова ; Укрдержархів, УНДІАСД. –К.; Рівне, 2011. – 170 с.
5. Методичні рекомендації щодо складання та подання документів установ, підприємств, організацій різних форм власності на розгляд Експертно-перевірної комісії (ЕПК) Державного архіву Луганської області/Державний архів Луганської області; упоряд.: Овчаренко Світлана, Вергасова Ельвіра. – Северодонецьк, 2019. – 50 с.
6. Державний архів Житомирської області. Нормативно-правова база. Методичні рекомендації для розгляду ЕПК ДАЖО [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Житомир: ДАЖО, 2015-2020. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1Nu-q4h8GXflbUDkwmKBq9wP3n1rT1iYW/view> (дата звернення 07.05.2020). – Назва з екрана.

Олександр Молчанський
ORCID: 0000-0003-0595-2097

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОБЛАСТІ

LEGAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF THE STATE ARCHIVES OF THE REGION

Архівознавство належить до «історичної наукової дисципліни, що вивчає теорію і методику роботи з архівними документами та організації питання архівної справи...» [1; с. 37]. Проте власне питання організації архівної справи все ж знаходиться у юридичній площині.

Фундамент системи архівних установ України складають державні архіви, зокрема і державні архіви областей, які, як відомо, збирають, ідентифікують, описують, класифікують і зберігають документи, здійснюють реставрацію їх і організовують користування ними на території відповідної області [21].

Правовою базою діяльності державних архівів є Закон України "Про Національний архівний фонд та архівні установи", закони "Про інформацію", "Про державну таємницю", "Про авторське право та суміжні права", "Про бібліотеки і бібліотечну справу", "Про охорону та використання пам'яток історії та культури", постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, міжнародні правові акти, в яких бере участь Україна. Всі вони прийняті у різний час і з різної підстави, тому розпорешені в різночасових засобах інформування, що створює незручності при користуванні, й потребують зведення до єдиного збірного галузевого видання.

Відповідно, до вказаних та інших чинних нормативно-правових актів України (так чи інакше стосуються архівної сфери понад 60) – державний архів області – це створена державою установа, призначена для формування Національного архівного фонду, обліку і зберігання його документів та забезпечення використання архівної інформації на відповідній адміністративній території. Фонди державного архіву області складають інформаційну систему – організаційно упорядковану сукупність архівних документів, довідкового апарату, баз і банків даних. Відтак, як інформаційна служба і суб'єкт інформаційних відносин державний архів області бере участь у здійсненні інформаційної діяльності, основними видами якої є одержання, зберігання, використання та поширення архівної інформації.

Основні питання, пов'язані з функціонуванням державних архівів регулює Закон України "Про Національний архівний фонд та архівні установи" [17], що встановлює поняття Національного архівного фонду України як однієї із загальнонаціональних цінностей, фіксує його як об'єкт права, закладає єдині основи системи архівних установ, регулює суспільні відносини, пов'язані з формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду. Проте державні архіви областей є структурними підрозділами обласних державних адміністрацій, які діють на підставі Закону України "Про місцеві державні адміністрації" [16]. Частина посад працівників державного архіву області належить до посад державної служби, яка керується відповідним Законом України [15].

Пріоритетними завданнями державних архівів є реалізація державної політики в галузі архівної справи, координування діяльності державних органів, підприємств, установ, організацій з питань архівної справи та діловодства, забезпечення здійснення державної реєстрації, обліку, постійного зберігання, комплектування, використання документної інформації та науково-методична робота в галузі архівознавства, документознавства та археографії. Ці завдання є актуальними і для державних архівів областей.

З метою забезпечення збереженості документів, цілісності упорядкованих документальних комплексів та доступу до них користувачів державні архіви ведуть комплектування, здійснюють заходи щодо забезпечення фізичної та фізико-хімічної збереженості документів, створюють і вдосконалюють

довідковий апарат, забезпечують умови для користування документами, задовольняють інформаційні потреби юридичних та фізичних осіб конституційні права громадян, а також здійснюють самостійне використання архівної інформації в державних та суспільних інтересах. Інформацію про роботу за цими напрямками державних архівів областей можна знайти на їхніх офіційних веб-сайтах, для прикладу – веб-сайт Державного архіву Кіровоградської області [5].

Державні архіви зберігають документи Національного архівного фонду постійно. Частина місцевих державних архівних установ залежно від їхнього статусу (йдеться про архівні відділи чи сектори районних державних адміністрацій, архівні відділи міських рад міст обласного підпорядкування) зберігають документи протягом строків, визначених органом виконавчої влади вищого рівня чи органом самоврядування, що утворив цю місцеву державну архівну установу, з наступним передаванням таких документів до відповідного державного архіву області на постійне зберігання. Важливим в процесі створення й подальшого обігу таких документів є відповідне ДСТУ [6].

Діяльність державних архівів регулюється також підзаконними нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України, Державної архівної служби України (далі – Укрдержархів), інших центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, виданими в межах їхньої компетенції і відповідно до законодавства [7–14; 18–20].

Основними нормативними документами з організації роботи архіву є положення про архів та його структурні підрозділи, структура й штатний розпис, кошториси доходів і видатків, посадові інструкції працівників.

Статус, завдання, функції державних архівів, порядок їх створення і підпорядкування визначаються спеціальним нормативним документом – положенням. Типові положення про місцеві державні архівні установи затверджує Кабінет Міністрів України [19], інших державних архівів – Укрдержархів чи відповідне відомство разом з Укрдержархів. Положення про архіви (архівні підрозділи) об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій, заснованих на недержавних формах власності, затверджують їхні засновники.

У положенні зафіксовані й права архіву. Зокрема, державний архів області (положення про конкретний державний архів області затверджується розпорядженням голови відповідної обласної державної адміністрації на підставі Типового положення про місцеві державні архівні установи та Типового положення про структурний підрозділ обласної державної адміністрації) має право одержувати від підрозділів обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, установ і організацій інформацію про зберігання і впорядкування документів. У межах своїх повноважень державний архів може давати підприємствам, установам та організаціям обов'язкові для виконання вказівки щодо роботи їхніх архівних підрозділів і ведення діловодства. Одним з важливих прав архіву є право порушувати у встановленому порядку питання про призупинення діяльності архівних установ, які не забезпечують збереженості документів НАФ. До прав державного архіву

належить і обмеження доступу до документів та встановлення особливих умов використання інформації, що міститься в них.

Управління державним архівом області (має свою історію [22]) відповідно до чинних нормативно-правових актів України здійснюється обласною державною адміністрацією, директором та іншими керівними працівниками архіву з допомогою організаційно-розпорядчих, економічних, соціальних і виховних методів. Директора державних архівів областей – призначають і звільняють голови облдержадміністрацій за погодженням з Укрдержархівом. Директор персонально відповідає за виконання покладених на архів завдань. Він є керівником державної служби, затверджує виробничі Плани і штатний розпис, положення про структурні підрозділи, функціональні обов'язки співробітників установи, видає накази та контролює їх виконання, призначає і звільняє з посад працівників архіву.

З метою погодженого вирішення питань компетенції державного архіву області в ньому може утворюватися колегія у складі директора, його заступників та інших працівників архіву. До складу колегії можуть входити представників інститутів громадянського суспільства, наукової спільноти.

В державному архіві області мають також діяти науково-методична рада та експертно-перевірні комісії. У Державному архіві Кіровоградської області окрім того створено науково-експертну раду.

Державні архіви є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в установах банків, гербову печатку. Вони утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Гранична чисельність співробітників, фонд оплати праці та видатки на утримання установи затверджують голови відповідних державних адміністрацій.

Варто зазначити, що чинні нормативно-правові акти України, якими визначається і регламентується діяльність архівної сфери України, зокрема й державних архівів областей, подекуди не відповідають реаліям часу і потребують перегляду в установленому порядку. Існує необхідність внесення істотних змін до базового для галузі законодавчого акту та до ряду нормативно-правових актів, у т.ч. у зв'язку з адміністративно-територіальною реформою.

Джерела та ітература

1. Автократов В.Н. Теоретические проблемы отечественного архивоведения. – М., 2001. – 396 с.
2. Боковикова Ю. В. Удосконалення діяльності державних архівних установ України / Ю. В. Боковикова, О. С. Гнезділо // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/>. – Назва з екрана.
3. Боряк Г. В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: проблеми, здобутки, перспективи // Хрестоматія з архівознавства. – К., 2003. – С. 358–368.
4. Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті : проблеми репрезентації інформаційних ресурсів [Текст] / Г. В. Боряк // Архіви України. – 2002. – № 4–6. – С. 141–169.

5. Державний архів Кіровоградської області: Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// dakiro.kr-admin.gov.ua/](http://dakiro.kr-admin.gov.ua/)
6. ДСТУ 2732: 2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять: ДСТУ 2732:2004. – Чин. від 2005-07-01 / Розробники : О. Загорецька Л. Драгомірова, Л. Кузнєцова, С. Кулешов (кер. розробки), С. Лозова, А. Маньковський, Н. Христова, А. Шурубуря. – К.: Держспоживстандарт України, 2005. – 32 с.
7. Зразкове положення про архів (архівний підрозділ) об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій, заснованих на колективній та приватній формах власності // Основні правила роботи державних архівів України.
8. Положення про умови зберігання архівних документів // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 24419/2003 // Офіційний Вісник України. – 2003 – № 7.
9. Положення про порядок зупинення діяльності архівних установ, що незабезпечують збереженість документів Національного архівного фонду або порушують вимоги щодо їх державної реєстрації // Офіційний Вісник України 2000.-№ 33-від 01.09.2000.
10. Порядок ведення державного обліку документів Національного архівного фонду України // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 22689/2002 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 26.
11. Порядок доступу до приміщень і на територію державних архівних установ // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 18977/2001// Офіційний Вісник України. – 2001. – № 21).
12. Порядок зберігання електронних документів в архівних установах Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 32638/2005.
13. Порядок надання державними архівними установами допомоги юридичним і фізичним особам, які є власниками документів Національного архівного фонду, у поліпшенні умов зберігання, реставрації, консервації, створенні страхового фонду і фонду користування документами // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 22502/2002 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 22.
14. Порядок утворення та діяльності експертних комісій з визначення цінності документів. Порядок державної реєстрації документів Національного архівного фонду. Порядок віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, внесення їх до Державного реєстру національного культурного надбання та зберігання // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 23624/2002 // Офіційний Вісник України – 2002. – № 47; Збірник урядових нормативних актів України, – 2003. – №5 – від 06.02.2003 // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 221. – від 27.11.2002.
15. Про державну службу. Закон України // Відомості Верховної Ради України -2016, – № 4 зі змінами.
16. Про місцеві державні адміністрації. Закон України // Відомості Верховної Ради України -2002, – № 120-21 зі змінами.
17. Про Національний архівний фонд та архівні установи. Закон України //

Відомості Верховної Ради України -2002, – № 11; Урядовий кур'єр. – 2002. – № 96. – від 29.05.2002; Голос України – 2002. – № 9. – від 16.01.2002 зі змінами.

18. Типове положення про секретний архівний підрозділ державного органу підприємства, установи і організації // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 3846/1997 // Офіційний Вісник України. –1997. – № 38; – від 23.09.97.

19. Типове положення про архівний підрозділ органу державної влади органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи та організації // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 23108/2002 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 34.

20. Типове положення про державний архів області, міста Києва і Севастополя // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів № 1355 (Офіційний Вісник України. – 2002. – №4 // Урядовий кур'єр. – 2002. – №206. – від 06.11.2002).

21. Українська архівна енциклопедія. – К., 2008. – 880 с.

22. Шевченко С.І. Центральноукраїнський архів. – Кіровоград: ВО «Акорд», 2013. – 131 с.

Світлана Коваленко
ORCID: 0000-0002-1749-3863

МЕТОДИКА ВРЕГУЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АГРАРНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ НА ДОПОМОГУ ВИСВІТЛЕННЮ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНИХ І КОЛЕКТИВІВ

METHODOLOGY OF REGULATION OF THE MECHANISM OF FORMATION AND IMPLEMENTATION OF CREATION OF THE NATIONAL AGRICULTURAL BIBLIOGRAPHY TO HELP COVERAGE OF SCIENTIFIC ACTIVITY OF SCIENTISTS AND TEAMS

Понад 75 років тому у Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України розпочалася наукова діяльність зі створення аграрної бібліографії. Тоді у структурі Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки НКЗС УРСР, так вона називалася, відповідно до «Положення про Центральну наукову сільськогосподарську бібліотеку Народного комісаріату земельних справ УРСР» від 8 серпня 1944 р. з'явився науково-бібліографічний відділ [1]. Нині ННСГБ НААН має значні науково-бібліографічні напрацювання та позитивну суспільну оцінку її ролі у проведенні відкритої інформаційно-комунікаційної політики, спрямованої на максимальне задоволення інформаційно-освітніх потреб суспільства щодо